

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 28 päivänä helmikuuta 1996,

jolla hyväksytään Ruhrkohle Handel GmbH:n tekemän määräysvallan haltuunoton hyväksymisestä Raab Karcher Kohle GmbH:ssa

(Asia N:o IV/EHTY.1147—Ruhrkohle Handel GmbH / Raab Karcher Kohle GmbH)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(96/471/EHTY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen, ja erityisesti sen 66 artiklan,

ottaa huomioon Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen 66 artiklan 1 kohdan nojalla 6 päivänä toukokuuta 1954 tehdyn päätöksen N:o 24/54⁽¹⁾ määräysvallan hankkimisen tunnusmerkeistä,

ottaa huomioon Ruhrkohle Handel GmbH:n 15 päivänä marraskuuta 1994 ilmoittaman aikomuksen hankkia kaikki osuudet Raab Karcher Kohle GmbH:sta,

saatuun Saksan liittotasavallan hallituksen lausunnon asiasta,

sekä katsoo, että

I. OSAPUOLET

- (1) Ruhrkohle Handel GmbH, Düsseldorf (jäljempänä RH) on tytäryhtiö, jonka omistaa kokonaan Ruhrkohle Beteiligungs-GmbH, joka puolestaan kuuluu kokonaan Ruhrkohle AG:lle. Ruhrkohle Beteiligungs-GmbH:hon on koottu ne Ruhrkohle AG:n osakkuudet, jotka eivät liity hiilen tai koksien tuotantoon.
- (2) RH toimii kiinteiden polttoaineiden (kivihiilen, kivihiilibrikettien ja -koksien, ruskohiilen) ja mineraaliöljyn kaupassa sekä öljy- ja ajoneuvohuollon ja rakennustekniikan aloilla. Hiiltä koskeva liiketoi-

minta käsittää teollisuus- ja suurasiakkaiden sekä yksityistalouksien kanssa käytävän kotimaisen ja kansainvälisen kaupan. Hiilen käsittely (erityisiä hiilityyppejä varten) täydentää tätä osa-aluetta. Vuonna 1994 RH:n kokonaisliikevaihto oli 3,82 miljardia Saksan markkaa, josta noin kaksi kolmasosaa syntyi Saksassa ja loput muualla Länsi-Euroopassa. Hiilikaupan osuus oli 2,67 miljardia Saksan markkaa. RH:n palveluksessa on 1 960 työntekijää, joista noin 400 toimii hiilikaupassa.

- (3) Ruhrkohle AG, Essen (jäljempänä RAG) toimii ensisijaisesti kivihiilen louhinnassa ja koksien tuotannossa ja myy osaksi suoraan, osaksi RH:n ja osaksi muiden kauppaliikkeiden kautta. RAG:n osuus kotimaisesta louhinnasta on yli 80 prosenttia, mikä tekee siitä selvästi Saksan suurimman kaivosyrityksen. Tämän lisäksi RAG:llä on osuuksia sähköntuotannon, kemian, muovien, jätehuollon ja kaivostekniikan alalla sekä kiinteistöalalla. RAG:n liikevaihto oli 25,5 miljardia Saksan markkaa vuonna 1994; tästä 22,4 miljardia Saksan markkaa syntyi Saksassa. Kokonaisliikevaihdosta 13,1 miljardia Saksan markkaa oli peräisin kaivostoiminnasta ja 12,4 miljardia Saksan markkaa toiminnasta muissa osakkuusyhtiöissä. RAG:llä on yhteensä 111 000 työntekijää, joista tällä hetkellä vielä 87 000 työskentelee kaivostoiminnassa (vuonna 1969 luku oli 183 000). RAG:n osakkeet ovat viiden osakkeenomistajan hallussa (joista osalla on yhteisyrityksiä muiden osakkaiden kanssa): VEBA (noin 39,2 prosenttia), VEW (30,2 prosenttia), Thyssen (12,7 prosenttia), Krupp-Hoesch (8 prosenttia) ja Arbed SA (6,5 prosenttia); loput 3,5 prosenttia osakkeista omistaa yritys itse.

⁽¹⁾ EYVL N:o 9, korkea viranomainen, 11.5.1954, s. 345

- (4) VEBA-ryhmään kuuluvan Raab Karcher AG:n hiili-kauppatoiminnot on koottu Essenissä sijaitsevaan Raab Karcher Kohle GmbH:hon (jäljempänä RKK). Vuonna 1994 yrityksellä oli hiukan yli 700 työntekijää (vuonna 1993: 1 209), ja liikevaihto samana vuonna oli 1,29 miljardia Saksan markkaa (vuonna 1993 vastaava luku oli 1,59 miljardia Saksan markkaa). Liikevaihdosta 1,18 miljardia Saksan markkaa saatiin Saksassa ja 113 miljoonaa Saksan markkaa muista jäsenvaltioista.
- (5) RH (kuten myös RAG) ja RKK myyvät kivihiiltä, joka on EHTY:n piiriin kuuluva tuote, ja sen vuoksi ne ovat EHTY:n perustamissopimuksen 80 artiklassa tarkoitettuja yrityksiä.

II. SUUNNITELTU TOIMENPIDE

- (6) RH aikoo hankkia Raab Karcher AG:ltä kaikki osakkuudet RKK:ssa. Tästä seuraa EHTY:n perustamissopimuksen 66 artiklan mukainen yrityskeskittymä.

III. KESKITTYMÄ

- (7) Hankkimalla RKK:n koko pääoman ja äänivallan RAG (RH:n kautta) saa RKK:n välittömään valvontaansa. Tästä seuraa korkean viranomaisen päätöksessä N:o 24/54 tarkoitettu määräysvallan haltuunotto ja sitä kautta EHTY:n perustamissopimuksen 66 artiklan 1 kohdan mukainen yrityskeskittymä.
- (8) Tätä ei estä se, että haltuunotettu yritys RKK on tähän asti kuulunut epäsuorasti VEBA AG:hen ja että VEBA on lisäksi RAG:n suurin osakas (VEBA omistaa 39,2 prosentin osuuden RAG:stä ja edustaa yhtiökokouksessa noin 40 prosenttia sen äänivallasta). RAG:n yhtiöjärjestyksen sekä hallituksen ja hallintoneuvoston työjärjestyksen perusteella ei voida päätellä, että VEBA:lla olisi yksinään määräysvalta RAG:ssä ja suunniteltu RKK:n haltuunotto olisi sen vuoksi konserninsisäinen menettely, josta ei tarvitse ilmoittaa. Päinvastoin, RAG:n yhtiökokous, hallitus ja hallintoneuvosto päättävät kaikista asioista yksinkertaisella enemmistöllä (hallituksen työjärjestyksen 6§ 2 momentti, 11§ 3 momentti, 21§ 3 momentti, 13§ 7 momentti). Nämä asiat käsittävät myös perustavaa laatua olevia kysymyksiä, kuten koko yrityksen liiketoiminnan ja osakkaiden oikeuksien huomioon ottamisen tytäryhtiöissä (hallituksen työjärjestyksen 3§ 7 momentti yhdessä 2§ 1 momentin kanssa). Osakkaiden kanssa

tehtyjen sopimusten perusteella ei ole olemassa tiettyjen osakkaiden veto-oikeuksia, eikä äänestyskäyttäytymisestä osakkaiden lausuntojen perusteella ole sovittu etukäteen. Tämän vuoksi vaihtelevat enemmistöt ja erityisesti VEBA:n vastaiset enemmistöpäätökset ovat periaatteessa mahdollisia.

- (9) Osapuolet ovat sitä mieltä, että yksikään osakas ei yksinään tai yhdessä muiden kanssa käytä määräysvaltaa RAG:ssä. Tämän puolesta puhuu vaihtelevien enemmistöjen mahdollisuus. Toisaalta erät seikat viittaavat myös siihen, että viidellä osakkaalla yhdessä on määräysvalta RAG:ssä. Koska RAG:n asema hiilialalla Saksassa on niin korostunut, osapuolten yhteiset edut ovat suuret. Erityisesti vuoden 1995 loppuun voimassa olleen "vuosisadan sopimuksen" (Jahrhundertvertrag) ja "sulattosopimuksen" (Hüttenvertrag) (ks. 26 ja 27 kappale) perusteella RAG:llä on pääasiallinen vastuu Saksan hiilipolitiikan suunnan muuttamisesta kivihiilen osalta läheisessä yhteistyössä vastuullisten valtion virastojen kanssa. Toistaiseksi päätöksenteko RAG:n yhtiökokouksessa ja hallintoneuvostossa onkin tapahtunut poikkeuksetta yksimielisesti.

- (10) Vähemmistöosakkaiden suuret yhteiset edut voivat tietenkin vaikuttaa niin, että ne eivät halua toimia toisiaan vastaan käyttäessään äänioikeuttaan yrityksessä, jossa ovat osakkaina. Tämä oikeuttaa kuitenkin harvoin oletukseen yhteisestä määräysvallasta [vertaa komission tiedonanto yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivästä joulukuuta 1989 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 4064/89 määritellystä keskittymän käsitteestä, EYVL N:o C 385, 31.12.1994, s. 5, 32 kappale]. Aiemmissa päätöksissään komissio ei ole ratkaissut kysymyksiä osakkaiden yhteisestä määräysvallasta RAG:ssä. Komissio on todennut, että VEBA:lla on ainoastaan rajoitettua vaikutusvaltaa RAG:ssä, ja on kilpailua koskevissa tutkimuksissaan jättänyt konsernien väliset yhteydet pääasiallisesti huomiotta (vertaa 12 päivänä joulukuuta 1990 asiassa N:o 782 Stinnes Intercarbon / Stromeier tehdyn päätöksen 2 kohta). "Vuosisadan sopimus" päättyi vuoden 1995 lopussa, ja Saksan kivihiiliteollisuutta koskevien tukijärjestelyjen muuttuminen vuonna 1996 voi johtaa RAG:n yksittäisten osakkeenomistajien etujen eriytymiseen. Tässä yhteydessä ei ole tarpeen ratkaista kysymystä yhteisestä määräysvallasta RAG:ssä. Vaikka oletettaisiin kysymyksessä olevan yhteinen määräysvalta, RKK:n osalta se muuttuisi. RKK poistuisi VEBA:n täydellisestä määräysvallasta ja siirtyisi RAG:n osakkeenomistajien yhteisen määräysvallan alaisuuteen [koko

määräysvallasta yhteiseen määräysvaltaan siirtymisen osalta ks. komission tiedonanto yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 4064/89 määritellystä keskittymän käsitteestä, 16 ja 18 kappale]. Tämän vuoksi RKK:n hankkiminen luo joka tapauksessa EHTY:n perustamissopimuksen 66 artiklan 1 kohdan mukaisen keskittymän.

- (11) Keskittymän kilpailullisen arvion yhteydessä on kuitenkin pohdittava osakkeenomistajien yhteistä määräysvaltaa RAG:ssä, koska jos oletetaan VEBA:lla olleen määräysvaltaa RAG:ssä jo ennen sulautumista, RAG/RH:n ja RKK:n välillä ei ole vallinnut täydellinen riippumaton kilpailusuhde. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan tarvitse arvioida tätä rajoittavaa kilpailusuhdetta, koska vaikka RAG/RH:n ja RKK:n välillä olisi vallinnut täydellinen riippumaton kilpailusuhde, suunniteltu keskittymä ei johda todellisen kilpailun estämiseen, kuten jäljempänä esitetystä ilmenee.

IV. ASIAN KANNALTA MERKITYKSELLISET MARKKINAT

1. Tuotemarkkinat

- (12) RH ja RKK myyvät kivihiiltä ja kivihiilituotteita (kivihiilibrikettejä, kivihiilikoksia) teollisuudelle (sähköä tuottava teollisuus, teräsyrietykset, muu teollisuus) sekä kotitalouksille ja pienteollisuusyrityksille (käsi- ja pienteollisuus). Käsi- ja pienteollisuus eivät kuulu EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan (vertaa EHTY:n perustamissopimuksen 80 artikla).

Kysyntäpuoli

- (13) Kivihiilen ja kivihiilituotteiden (jäljempänä 'kivihiili') kysyntäpuolen tarkastelu aloitetaan yleisistä markkinoista, joilla kivihiiltä myydään teollisuudelle. Eri käyttötarkoitusten, tiettyjä ostajaryhmiä koskevien tukijärjestelyjen ja näistä seuraavien erilaisten hintojen vuoksi tehdään lisäjaottelu myyntiin sähköä tuottavalle teollisuudelle (voimalaitoshiili ja kattilahiili), teräksentuottajille (koksishiili ja masuunikoksi) ja muille teollisille käyttäjille. Jälkimmäisiä löytyy erityisesti sokeri-, sementti- tai paperiteollisuudessa, joissa käytetään lähinnä kattilahiiltä prosessien lämmöntuotantoon. Kaikki nämä hiili- ja koksilajit ovat 81 artiklan perusteella EHTY:n perustamissopimuksen määräysten alaisia silloin kun kyseistä artiklaa sovelletaan yhdessä liit-

teen 1 kanssa. Myös osapuolet jakavat markkinat samalla tavalla ostajien perusteella.

Korvattavuus muilla energialähteillä

- (14) Myytäessä sähköä tuottavalle teollisuudelle (energialaitokset ja pienet sähköntuottajat), mikä tekee 70 prosenttia kokonaisyntymisestä (ks. 25 kappale), kivihiiltä ei periaatteessa voida korvata muilla energialähteillä. Tietty voimalaitoskohtainen ja osittain valtion säätelemä energiahuolto rakenne (niin sanottu energiamix) sekä vanhojen voimalaitosten muuttamiseen ja uusien rakentamiseen liittyvät huomattavat kustannukset tekevät vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi korvata kivihiili öljyllä, maakaasulla tai ydinenergialla. Osapuolet ovat esittäneet, että huomattava määrä voimalaitoksia voisi käyttää myös öljyä tai kaasua ja että sähköä tuotaisiin suoraan. Sähköä tuodaan muista jäsenvaltioista lisäämään tarjontaa kulutushuippujen aikana, mutta toistaiseksi tuonnin määrällinen merkitys ei ole erityinen. Komission selvityksissä on lisäksi käynyt ilmi, että esimerkiksi epäpuhtauksien takia epätasaisesti palavan hiilen vuoksi toisinaan käytetään öljyä sytytykseen ja öljyä tai kaasua tulen ylläpitoon. Polttamalla öljyä tai kaasua kivihiilivoimala saavuttaa kuitenkin ainoastaan murto-osan kivihiilen polttotehosta, joten näillä energialähteillä kivihiiltä ei oikeastaan voida korvata.

- (15) Tämä pitää periaatteessa paikkansa myös ruskohiilen suhteen. Hiilivoimalat eivät sovellu molempien hiilityyppien polttamiseen. Kuten osapuolet itse myöntävät, voimalan muuttaminen käyttämään toista hiilityyppiä on taloudellisesti kannattamatonta ja erilaisten palo-ominaisuuksien vuoksi se on myös teknisesti vaikeasti toteutettavissa (polttokattiloiden tilavuus, jäämien hyötykäyttö).

- (16) Kivihiilestä poiketen ovat ruskohiilen kuljetuskustannukset erittäin suuret (vesipitoisuus on 40 prosenttia), joten ruskohiilestä on kivihiilen kilpailijaksi ainoastaan välittömällä lähialueilla (ks. 27 päivänä kesäkuuta 1994 tehty komission päätös asiassa IV/M.402 — PowerGen/NRG Energy/Morrison Knudsen/Mibrag, 10 kappale). Tällainen kilpailu edellyttää kuitenkin uusia voimalaitoksia ja koskee sen vuoksi ainoastaan välillisesti kivihiilen myyntiä. Komission selvitykset ovat osoittaneet, että Brandenburgiin rakennettavaa uutta voimalaitosta lukuun ottamatta voimalaitoskapasiteetti Saksassa ei seuraavan 10 vuoden aikana lisäänty. Nykyisten voimalaitosten toiminnan kannalta hintakehityksellä on merkitystä vain, jos yhdellä voimalaitosyrityksellä on käytössään erilaisia voimalaitoksia, joiden kuormitusta se lisäksi voi vaihdella. Huippukuormituksen aikana nämäkään voimalaitokset eivät enää voi joustaa.

- (17) Näistä syistä sähköä tuottavan teollisuuden merkitykselliset tuotemarkkinat rajoittuvat pääostajakunnan osalta kivihiileen ja muista energialähteistä aiheutuu ainoastaan vähäistä kilpailua, kuten investointeja uusiin tai korvaaviin polttolaitoksiin (ks. 12 päivänä joulukuuta 1990 tehty komission päätös asiassa Stinnes Intercarbon / Stromeyer, 7 kappale).
- (18) Myös terästeollisuuden näkökulmasta kivihiili voidaan korvata ainoastaan rajoitetusti muilla energialähteillä. Tässä yhteydessä voidaan tosin jättää avoimeksi, olisiko merkitykselliset tuotemarkkinat rajattava kivihiileen vai mahdollisesti laajemmalle, koska vaikka markkinoiksi oletettaisiin kivihiilen myynti teräksentuottajille, keskittymä ei aiheuttaisi tehokkaan kilpailun estymistä (vertaa 55 kappale).
- (19) Kivihiileen myyntiin muille teollisille käyttäjille sen sijaan liittyy tiettyjä mahdollisuuksia korvata hiili öljyllä ja kaasulla tai muilla polttoaineilla. Osapuolet ovat maininneet esimerkkejä kahden eri polttoaineen käytöstä sementtiteollisuuden polttolaitoksissa, joissa ensisijaisia polttoaineita kuten hiiltä käytetään pääasialliseen lämmitykseen eli sillä katetaan noin 70 prosenttia energiatarpeesta ja vähempiarvoisia polttoaineita tai jätteitä käytetään apulämmitykseen kattamaan kolmasosa tarpeesta. Samanlaisia esimerkkejä esitettiin sokeriteollisuudesta. Komissio on tunnustanut muiden energialähteiden kivihiilelle aiheuttamat kilpailupaineet muussa teollisessa käytössä 9 päivänä heinäkuuta 1987 asiassa British Fuel Limited tekemässään päätöksessä (kertomus kilpailupolitiikasta 1987, 94 kohta). Muuntamiseen liittyvien kustannusten vuoksi näidenkään teollisten käyttäjien mahdollisuudet korvata kivihiiltä muilta polttoaineilla eivät liene rajoittamattomat. Tässä yhteydessä voidaan tosin jättää avoimeksi, olisiko merkitykselliset tuotemarkkinat rajattava kivihiileen vai mahdollisesti laajemmalle, koska vaikka markkinoiksi oletettaisiin kivihiilen myynti teräksentuottajille, keskittymä ei aiheuttaisi tehokkaan kilpailun estymistä (ks. 56 kappale).
- (20) Saksassa kivihiilen myynti sähköä tuottavalle teollisuudelle muodostaa maantieteellisesti tarkasteltuna vielä kansalliset markkinat. Ilmoituksessaan myös osapuolet ovat rajanneet markkinat tällä tavalla. Markkinoiden rajautuminen johtuu ennen kaikkea Saksan erikoisesta kivihiiliteollisuuden tukijärjestelmästä, joka on johtanut Saksan muista jäsenvaltioista poikkeavaan energiahuolto- ja hiilenmyynnin kilpailurakenteeseen (vertaa 26 kappale). Tulevaisuudessa saksalaiset voimalaitosyritykset voivat ostaa tuontihiiltä ilman rajoituksia. Mutta niiden halu tuoda kivihiiltä mieluummin kuin ostaa sitä RAG:ltä tai joltain toiselta saksalaiselta tuottajalta on vähäinen niin kauan kuin valtion taloudellisen tuen ylärajaa ei ole saavutettu. Jokainen tuontierä, jonka hinta on alhaisempi kuin keskimääräinen tuontihinta kolmansista maista, laskee hintaa edelleen seuraavalla vuosineljänneksellä ja toimii ulkomaalaisten toimittajien kannalta markkinoille pääsyä estävänä hintana. Kaiken kaikkiaan jäsenvaltioiden välillä on havaittavissa suhteellisen vähäistä toimintaa toistensa markkinoilla.
- (21) Kivihiilen myyntiä teräksentuottajille säätelevät vuoden 1997 loppuun joka tapauksessa ostovelvoitteet ja "sulattosopimuksen" mukaiset tuet (ks. 27 kappale). Tämän vuoksi nämä markkinat ovat maantieteellisesti katsottuna kansalliset.
- (22) Se osa kivihiilen myynnistä muille teollisille käyttäjille, jota ei tueta, voi muodostaa maantieteellisesti Saksan ulkopuolelle ulottuvat markkinat, koska ostajista suurin osa hankkii tuontihiiltä. Toisaalta ostajakunta koostuu enimmäkseen pk-yrityksistä, joille myyjän ja ostajan välinen suhde on tärkeä. Toistaiseksi pääasiassa saksalaiset kauppaliikkeet ovat ottaneet tämän seikan huomioon. Tässä yhteydessä maantieteellisten markkinoiden rajaaminen voidaan tosin jättää avoimeksi, koska vaikka markkina-alueeksi oletettaisiin Saksa, keskittymä ei aiheuta tehokkaan kilpailun estymistä (vertaa 56 kappale jäljempänä).

V. EHTY:N PERUSTAMISSOPIMUKSEN 66
ARTIKLAN 2 KOHDAN MUKAINEN
KILPAILUARVIO

2. Merkitykselliset maantieteelliset markkinat

- (20) Saksassa kivihiilen myynti sähköä tuottavalle teollisuudelle muodostaa maantieteellisesti tarkasteltuna vielä kansalliset markkinat. Ilmoituksessaan myös osapuolet ovat rajanneet markkinat tällä tavalla. Markkinoiden rajautuminen johtuu ennen kaikkea
- (23) RH:n ja RKK:n sulautuminen voidaan hyväksyä 66 artiklan 2 kohdassa määrättyjen edellytysten mukaan, jos suunniteltu toimi ei anna asianomaisille yrityksille valtaa:
- määrätä hintoja, valvoa tai rajoittaa tuotantoa tai jakelua taikka estää tehokasta kilpailua merkittävällä osalla kyseisten tuotteiden markkinoita; taikka

- kiertää perussopimuksen mukaan noudatettavia kilpailusääntöjä erityisesti toteuttamalla keinotekoisella tavalla etuoikeutettu asema, joka merkitsee merkittävää etua mahdollisuuksissa hankintoihin tai markkinoillepääsyssä.
- (24) Arvioitaessa, estääkö suunniteltu keskittyminen kilpailua tai poistaako se sen kokonaan kivihiilen myyntimarkkinoilla Saksassa, on otettava huomioon sähköntuotantoon käytettävää saksalaista kivihiiltä (eli voimalaitoshiiltä) koskevien tukijärjestelyjen muuttuminen vuonna 1996 sekä asema, jonka RAG keskittymisen kautta saavuttaa kotimaisen hiilen ja tuontihiilen myyntimarkkinoilla.

1. Kivihiilen myynti Saksassa

- (25) Vuonna 1994 Saksassa myytiin yhteensä noin 80 miljoonaa tonnia kivihiiltä ja kivihiilutuotteita (vuonna 1993 myytiin yhteensä 76,7 miljoonaa tonnia kivihiiltä, kivihiilibrikettejä ja -koksia; lähde: Statistik der Kohlenwirtschaft e.V., Zahlen zur Kohlenwirtschaft, Heft 142, kesäkuu 1995). Tuontihiilen osuus tästä oli 17,6 miljoonaa tonnia (sisältää 0,9 miljoonaa tonnia koksishiiltä, joka jalostettiin Saksassa koksiksi). Saksan markkinat ovat Euroopan unionin suurimmat, tosin vain hiukan suuremmat kuin Ison-Britannian, mutta selvästi suuremmat kuin muiden hiiltä käyttävien jäsenvaltioiden markkinat (Espanja, Ranska, Italia, Benelux-maat). Kokonaisyntymisestä selvästi suurimman osan eli yli 70 prosenttia osti sähköä tuottava teollisuus. Terästeollisuudelle toimitettiin 18,8 miljoonaa tonnia ja muille teollisille käyttäjille 4,7 miljoonaa tonnia. Kotitalouksien ja pienteollisuusyritysten osuus oli noin 1,3 miljoonaa tonnia.
- (26) Aiemmin "vuosisadan sopimus" ja "sulattosopimus" hallitsivat Saksan markkinoita tärkeimpien ostajaryhmien eli sähköntuottajien ja teräksenvalmistajien osalta. Vuosisadan sopimuksella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu toisaalta 44 julkisen sähkölaitoksen ja omaan käyttöön sähköä tuottavien teollisuusyritysten sekä toisaalta Saksan kivihiiliteollisuuden keskusliiton (Gesamtverband des Deutschen Steinkohlebergbaus) vuonna 1980 tekemistä sopimuksista, joissa sovitaan sähköntuotantoon käytettävän saksalaisen kivihiilen ostomääristä vuoteen 1995 asti. Kivihiiltä ostettiin tiettyyn tuotantokustannusten suuruiseen listahintaan; listahinnan ja raskaan polttoöljyn maailmanmarkkinahinnan välinen ero korvattiin sähköntuottajille perimällä loppukäyttäjiltä erityinen maksu, "Kohlepfennig". Saksan liittohallituksen ja "vuosisadan sopimuksen" osapuolten välisissä neuvotteluissa vuoden 1989 "hiilikierroksen" yhteydessä määrättiin vuosina 1991—1995 ostettavaksi vähimmäismääräksi 40,9 miljoonaa kivihiiliyksikköä (vastaa noin 41,5 miljoonaa tonnia kivihiiltä), joista energialaistosten osuus oli 34,4 miljoonaa kivihiiliyksikköä ja omaan käyttöönsä sähköä tuottavan teollisuuden osuus oli 6,5 miljoonaa kivihiiliyksikköä. Päätöskelään 22 päivänä joulukuuta 1992 komissio on myöntänyt 31 päivänä joulukuuta 1995 päättyneelle "vuosisadan sopimukselle" Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaisen vapautuksen kartelliokiellosta (EYVL N:o L 50, 2.3.1993, s. 14). Vuoden 1995 lopussa päättyi myös tullikiintiösopimus, jolla aiemmin oli säännelty hiilentuontia määrällisesti.
- (27) Sulattosopimuksessa määrätään Saksan terästeollisuudelle tiettyjä kaksin ostoa koskevia velvollisuuksia. Sopimus on voimassa vuoteen 2000, ja sillä on komission hyväksyntä vuoteen 1997 asti (30 päivänä maaliskuuta 1989 tehty päätös, EYVL N:o L 101, 13.4.1989, s. 35). Vuoden 1991 hiilikierroksen yhteydessä sovittiin jatkojärjestelyistä vuoteen 2005 asti. Ostovelvollisuuksien vuoksi koksishiilen ja kaksin toimitukset tapahtuvat todellisuudessa kokonaan hiilentuottajien ja terästeollisuuden välillä. Tällä alalla tukkukauppaa ei esiinny käytännössä ollenkaan.
- (28) Saksan voimalaitoshiiltä koskee 1 päivästä tammikuuta 1996 alkaen uusi tukijärjestelmä. Tulevaisuudessa ei määritetä enää myyntimäärää vaan tuen määrä, joka porrastetaan hiukan alenevasti. Sopimuksessa, joka tehtiin 19 päivänä heinäkuuta 1994 ja jolla turvataan kivihiilen käyttö sähköntuotannossa sekä muutetaan ydinenergia- ja sähkönsyöttölakia ("Artikelgesetz"), määrätään sähköntuotannon tueksi 7,5 miljardia Saksan markkaa vuonna 1996 ja 7 miljardia Saksan markkaa vuonna 1997—2000. Tuen lisäleikkaukset vuosina 1999 ja 2000 ovat tosin mahdollisia. Saksalaisen kivihiilen ja tuontikivihiilen arvioitu hintaero on 200 Saksan markkaa tonnilta, ja ennakoitu myynti 37,5 miljoonaa tonnia vuonna 1996 ja 35 miljoonaa tonnia seuraavina vuosina. Tuet maksetaan tämän taloudellisen ylärajan perusteella suoraan kaivosyrityksille. Ne lasketaan saksalaisen kivihiilen tuotantokustannusten ja kolmansista maista tuodun kivihiilen keksimääräisen hinnan (vapaasti Saksan rajalla)

välisen eron perusteella. Yksityiskohdista määrätään 13 päivästä kesäkuuta 1995 annetuissa liittovaltion valtiovarainministeriön sähköntuotantoa koskevista toimintaohjeissa (Liittovaltion lehti Bundesanzeiger, 20.6.1995, s. 6565).

- (29) Tuen myöntäminen yhteisön kivihiilituotannolle edellyttää, että komissio on antanut suostumuksensa etukäteen ja komission päätöksessä N:o 3632/93/EHTY mainitut edellytykset täytetään. Edellytysten mukaisesti valtion tuet eivät saa vääristää kilpailua eivätkä aiheuttaa syrjintää yhteisön kivihiilentuottajien, kauppiaiden tai käyttäjien keskuuteen.
- (30) Osapuolet ovat sitä mieltä, että vuodesta 1996 noudatettavan uuden tukijärjestelyn myötä kivihiilimarkkinat avautuvat tuonnista aiheutuvalla kilpailulle.
- (31) Taloudellisen tukikatkon perusteella maksettavan tuen avulla RAG:n ja Saksan kahden muun kaivosyrityksen (Saarbergwerken ja Preussag Ibbenbürenin) on vuodesta 1996 myytävä hiilensä itse voimalaitosyrityksille. Periaatteessa tämä on askel voimalaitoshiilen aiemmin täysin säädeltyjen markkinoiden avautumisen suuntaan: vuodesta 1996 sähköntuottajilla on tähänastisista suuremmat mahdollisuudet ostaa tuontihiiltä. Komission selvitysten mukaan voidaan kuitenkin puhua ainoastaan rajoitetusti markkinoiden avaamisesta kilpailulle. Toistaiseksi RAG:llä ei ole mahdollisuutta määrätä hintaa vapaasti. Saadakseen osansa tuista RAG:llä on periaatteessa velvollisuus myydä hiilensä kolmansien maiden keskimääräiseen hintaan. Sähköntuotantoa koskeissa toimintaohjeissa ja avustusohjeissa esitetään ainoastaan joitakin poikkeuksia, joiden perusteella tämä hinta voidaan alittaa. Jos joku sähköntuottaja esimerkiksi osoittaa kattaneensa 20 prosenttia vuosikulutuksestaan kolmansien maiden hintaa alhaisemmalla tuontihieillä, se voi vaatia RAG:tä toimittamaan saksalaista kivihiiltä tähän alhaisempaan hintaan. Sen jälkeen RAG:llä on oikeus saada korvaus tuotantokustannusten ja saamansa hinnan välisestä suuremmasta erosta, mutta samalla sen on otettava huomioon, että se siten kuluttaa nopeammin osuutensa 7,5 miljardin Saksan markan tukikatosta (vuodesta 1997 alkaen 7 miljardia Saksan markkaa).
- (32) Toisaalta RAG voi tämän lisäksi myydä keskimääräiseen maailmanmarkkinahintaan aina siihen asti kunnes se on saavuttanut tuen ylärajan. Tämän vuoksi muiden hiilentuottajien myyntimahdollisuudet rajoitetaan jo etukäteen. Aina kun hiiltä tuodaan keskimääräistä hintaa alhaisemmalla hinnalla, se vaikuttaa kolmansien maiden seuraavaa keskihintaa laskettaessa sähköntuottajilta perittävää ohjehintaa

alentavasti. RAG:n todellisia myyntimahdollisuuksia verrattuna hiilentuottajiin on vuodesta 1996 alkaen vaikea arvioida, koska aiemmin myynti ei kuvastanut sähköä tuottavan teollisuuden todellisia tarpeita. Komission selvityksissä on kuitenkin ilmennyt, että ainakin lyhyellä aikavälillä sähköntuottajat aikovat edelleenkin kattaa voimalaitoshiilen tarpeensa ostamalla pääasiassa RAG:ltä ja muilta saksalaisilta kaivosyrityksiltä. Ensinnäkin ne voivat nyt ostaa saksalaista kivihiiltä keskimääräiseen maailmanmarkkinahintaan. Toiseksi niiden voimalaitokset on suunniteltu polttamaan saksalaista kivihiiltä, ja polttoprosessin yhteydessä yhä tärkeämmäksi muuttuva jäämien höytykäyttö perustuu saksalaisen kivihiilen koostumukseen. Yksittäiset sähköntuottajat nimesivät kuljetukseen ja laatuun liittyvät edut niiksi syiksi, joiden vuoksi ne aikovat jatkaa nykyistä ostokäyttäytymistään. Toimitusten luotettavuus ja julkisten sähkölaitosten mieltymys kotimaiseen kivihiileen mainittiin muina syinä jatkaa nykyistä hankintamenettelyä sellaisenaan. Vaikka RAG:n ja Saksan kahden muun kaivosyrityksen vuotuinen myynti laskisi vuodesta 1996, hiilen kysynnän laskun vuoksi tämä ei suoraan koidu tuontia harjoittavien kauppaliikkeiden hyödyksi.

- (33) RAG:n käsityksen mukaan sähköntuottajat kattavat vähäisiä hiilimääriä koskevilla lyhytaikaisilla spotkaupoilla ne määrät, joiden kattamiseen pitkäkestoiset toimitussopimukset eivät riitä. Tämä hyödyttää osittain tuojayrityksiä. Komission selvitysten mukaan sekä kilpailijat että ostajat luottavatkin yleisesti siihen, että tuonnin osuus myydyistä määrästä kasvaa jonkin verran. Vuonna 1994 Saksaan tuotiin 18,5 miljoonaa tonnia kivihiilituotteita (mukaan lukien 2,2 miljoonaa tonnia koksia)⁽¹⁾. Odotettavissa olevan kasvun vuoksi tuonnin määräksi vuonna 2000 arvioidaan noin 20—25 miljoonaa tonnia. Tuonnin Saksan markkinoille arvioidaan kasvavan merkittävässä määrin vasta vuoden 2000 jälkeen, kun Saksan kivihiiliteollisuuden tukia leikataan entisestään. Tosin monissa tutkimuksissa kasvu arvioidaan suuremmaksi: Saksan hiilentuottajien yhdistys Verein Deutscher Kohleimporteure e.V., Hamburg, pitää 25—30 miljoonan tonnin tuontia mahdollisena vuonna 2000, ja Essenissä toimivan Kohlewirtschaft e.V.:n tilastoissa arvioidaan tuonnin määräksi yli 32 miljoonaa tonnia jo vuonna 2000. Osapuolet mainitsevat Prognos AG:n ja Kansainvälisen energiajärjestön (IEA) tutkimukset, joissa molemmissa

⁽¹⁾ Vuonna 1993 tuotiin 15 miljoonaa tonnia kivihiilituotteita (mukaan lukien 1 miljoonaa kiloa koksia). Saksan hiilentuottajien yhdistyksen arvion mukaan tuonti nousee nykyisestä 130 miljoonasta tonnista 190 miljoonaan tonniin Euroopan unionissa.

arvioidaan tuonnin nousevan yli 35 miljoonaan tonniin vuonna 2000.

2. Keskittymän vaikutukset asian kannalta merkityksellisiin markkinoihin

a. Markkinaosuudet

- (34) Päätelmänä voidaan todeta, että teollisuudelle myytävän kivihiilen markkinat Saksassa muuttuvat tulevaisuudessa huomattavasti RH/RKK:n suunnitellusta sulautumisesta riippumatta. Vuodesta 1996 voimassa olevien uusien tukijärjestelyjen vuoksi sähköä tuottava teollisuus vähentää kotimaisen kivihiilen ostojaan, joiden osuus tällä hetkellä on 70 prosenttia hiilen kokonaismyynnistä, ja kysyntä suuntautuu keskipitkällä aikavälillä enemmän tuotuun kivihiileen. Tällä on erityisesti vaikutusta kilpailun rakenteeseen kaupan tasolla, kuten jäljempänä osoitetaan (ks. 42 kappale). Uutta yritystä koskevassa kilpailullisessa arvioinnissa ei ole otettu erityisesti huomioon näitä vaikutuksia, jotka eivät riipu keskittymästä.
- (35) Vuonna 1994 RAG (mukaan lukien RH) myi yhteensä 55,9 miljoonaa tonnia kivihiiltä, brikettejä ja koksia. Sähköntuottajille myytiin 40,8 miljoonaa tonnia, teräsyrityksille 14,7 miljoonaa tonnia ja muulle teollisuudelle sekä käsi- ja pienteollisuudelle 1,5 miljoonaa tonnia.
- (36) Vuonna 1994 RKK myi yhteensä 7,9 miljoonaa tonnia (vuonna 1993: 8,1 miljoonaa tonnia), joista 5,6 miljoonaa tonnia Saksassa. Saksan myynnistä 3,5 miljoonaa tonnia saatiin kotimaisesta tuotannosta ja 2,1 miljoonaa tonnia tuotiin muualta.

- (37) Osapuolten ilmoittamien lukujen mukaan vuonna 1994 voimalaitoshiilen markkinoiden koko oli 57,6 miljoonaa tonnia (vuonna 1993: 58,5 miljoonaa, molempina vuosina ilman myyntiä terästeollisuudelle ja käsi- ja pienteollisuudelle). Jos otetaan huomioon, että RAG toimitti 85 prosenttia RH:n ja RKK:n myymästä hiilestä eli se sisältyy jo RAG:n myyntiin, markkinaosuudet sähköä tuottavalle teollisuudelle myydyin kivihiilen markkinoilla ovat seuraavat:

RAG	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[65—70 prosenttia] ⁽²⁾
RH	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[alle 10 prosenttia] ⁽²⁾
RKK	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[alle 5 prosenttia] ⁽²⁾
	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[70—75 prosenttia] ⁽²⁾
Saarbergwerke	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[10—15 prosenttia] ⁽²⁾

- (38) Jos tarkastellaan ainoastaan sähköä tuottavan teollisuuden kivihiilen tuontia, saadaan seuraava tulos (markkinoiden koko 11,6 miljoonaa tonnia):

RH	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[15—20 prosenttia] ⁽²⁾
RKK	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[5—10 prosenttia] ⁽²⁾
	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[20—30 prosenttia] ⁽²⁾
Stinnes	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[40—45 prosenttia] ⁽²⁾
RTE	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[alle 5 prosenttia] ⁽²⁾
Muut	0,8 miljoonaa tonnia	6,9 prosenttia
Suora tuonti	2,5 miljoonaa tonnia	21,6 prosenttia

- (39) Osuudet muulle teollisuudelle (ei sisällä terästeollisuutta) myydyin kivihiilen markkinoilla ovat seuraavat (markkinoiden koko vuonna 1994 oli 4,7 miljoonaa tonnia):

RH	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[15—20 prosenttia] ⁽²⁾
RKK	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[20—25 prosenttia] ⁽²⁾
	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[35—40 prosenttia] ⁽²⁾
Stinnes	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[25—30 prosenttia] ⁽²⁾
Rheinbraun	[...] miljoonaa tonnia ⁽¹⁾	[5—10 prosenttia] ⁽²⁾
Muut	1,1 miljoonaa tonnia	23,4 prosenttia

⁽¹⁾ Liikesalaisuus

⁽²⁾ Liikesalaisuus, ainoastaan ylä- ja alarajat ilmoitettu.

- (40) Kivihiilen kokonaisynti terästeollisuudelle oli 18,8 miljoonaa tonnia vuonna 1994. "Sulattosopimukseen" perustuvien teräksentuottajien ostovelvollisuuksien vuoksi kokonaisyntistä 14,4 miljoonaa tonnia oli hintasäännösteltyä RAG:n suoratoimituksia. RH ja RKK myivät näillä markkinoilla vähäisiä määriä tuontihiiltä; RH:n osuus oli [...] ⁽¹⁾ ja RKK:n [...] ⁽¹⁾. Niiden yhteinen osuus kokonaisyntimäärästä on [75—85 prosenttia] ⁽²⁾. Saarbergwerken markkinaosuus on [10—15 prosenttia] ⁽²⁾ ([...] miljoonaa tonnia ⁽³⁾ suoratoimituksia). RH:n ja RKK:n yhteinen markkinaosuus koksini ja koksihiilen kokonaisyntistä on [25—30 prosenttia] ⁽³⁾.

b. RAG:n kilpailuasema keskittymisen jälkeen

- (41) Kivihiilen myynnin nykyisen markkinatilanteen pohjalta RH/RKK:sta muodostuisi kauppaliike, jonka myynti olisi yli 20 miljoonaa tonnia kivihiiltä (10,6 miljoonaa tonnia kotimaista kivihiiltä ja 9,7 miljoonaa tonnia kolmansien maiden kivihiiltä, joista 4—5 miljoonaa tonnia Saksaan tuotua kivihiiltä). Lähivuosina odotettavissa olevan markkinarakenteen muutoksen vuoksi, ja koska tähän asti RKK on suuntautunut käymään kauppaa saksalaisella hiilellä, ei ole kuitenkaan odotettavissa, että RKK:n hankkiminen saattaisi RAG:n asemaan, jossa se voisi estää tehokkaan kilpailun (EHTY:n perustamissopimuksen 66 artiklan 2 kohta) myytäessä teollisille käyttäjille (sähköteollisuus, terästeollisuus, muut teolliset käyttäjät); varsinkin, kun RAG:n markkinaosuus todennäköisesti pienee.

aa) Myynti sähköä tuottavalle teollisuudelle (voimalaitoshiili)

- (42) "Vuosisadan sopimuksen" mukaisen tuen vuoksi kotimaisen kivihiilen myynnillä sähköä tuottavalle teollisuudelle kauppaliikkeiden kautta oli aiemmin tiettyä merkitystä. Vuodesta 1996 voimassa olevien tukijärjestelyiden vuoksi kaivosyriyten suoramyyntin ja kauppaliikkeiden kautta tapahtuvan myynnin välinen ero tasoittuu. Tulevaisuudessa Saksan kaivosyriykset ja erityisesti RAG tuntevat kiinnostusta myydä kotimaista kivihiiltä suoraan ennalta määrättyyn kolmansien maiden hintaan. Tämän vuoksi osapuolet ja muut markkinoilla toimijat lähtevät siitä, että tulevaisuudessa kotimaista voimalaitoshiiltä myydään huomattavasti vähemmän, jos ollenkaan, RH:n, RKK:n tai muiden

vastaavien kauppaliikkeiden kautta. Tämän vuoksi kaikkien kauppaliikkeiden on keskityttävä pääasiassa tuontihiilen kauppaan. Tämän vuoksi kaikkien kauppaliikkeiden on keskityttävä pääasiassa tuontihiilen kauppaan. Osapuolten esittämän mukaisesti kotimaisen kivihiilen kauppaa tehdään pääasiassa ainoastaan pienten sähköntuottajien kanssa. Koska tällaisen kaupan vuotuinen määrä on ainoastaan noin 0,6 miljoonaa tonnia, RH/RKK:lle ei koidu sidoksestaan RAG-konserniin merkittäviä kilpailuetuja.

- (43) Jos lähdetään siitä, että tulevaisuudessa saksalaisen kivihiilen myynti sähköä tuottavalle teollisuudelle ei enää tapahdu kauppaliikkeiden kautta, RAG:n kasvu RKK:n hankkimisen jälkeen jää alunperin arvioitua paljon pienemmäksi. Kuten edellä on esitetty, markkinaosuus kasvaa todellisuudessa [alle 5 prosenttia] ⁽²⁾ voimalaitoshiilen markkinoilla, jotka muodostavat kivihiilen tärkeimmät osamarkkinat. RAG:n näinkin suuri markkinaosuus voimalaitoshiilen markkinoilla on suoraa seurausta tuetun saksalaisen kivihiilen myyntiä koskevasta erityisestä tilanteesta. Kilpailun näillä markkinoilla odotetaan kasvavan keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, mikä pienentää RAG:n markkinaosuutta. Koska RAG:llä ei ole todellisia mahdollisuuksia määrätä hintaa, markkinaosuus ei kuvasta sen todellista markkina-aluetta. Jos tarkastellaan hiilentuontia, jonka merkitys kasvaa tulevaisuudessa edelleen, RKK:n osuuden kasvu on vuoden 1994 lukujen perusteella [5—10 prosenttia] ⁽²⁾ Saksan kokonaisyntistä. Kuten jäljempänä esitetään, tuontitoiminnalle ei kuitenkaan ole tunnusomaista pysyvät asiakkaan ja toimittajan väliset liikesuhteet eikä se ole RKK:n vahvuuksia.

RKK:n kilpailumahdollisuudet

- (44) Vuonna 1994 RKK saavutti 1,3 miljardin Saksan markan liikevaihdon ja työllisti 700 henkeä (vuonna 1995 työntekijöitä oli 500). Yrityksellä on laaja jakelu- ja varastoverkosto, johon kuuluu 9 haarakonttoria ja 44 varastopaikkakuntaa. Näistä varastoista 37 hoitaa yksinomaan käsi- ja pienteollisuuden asiakkaiden toimituksia (varastoista 28 sijaitsee uusissa osavaltioissa). Toimituksilla muulle teollisuudelle kuin käsi- ja pienteollisuudelle on tiettyä merkitystä ainoastaan neljällä paikkakunnalla eli Mannheimissa, Stuttgartissa, Karlsruheessa ja Duisburg-Ruhortissa. RKK:n nykyisistä 500 työntekijästä 400 toimii käsi- ja pienteollisuuden parissa. Osapuolten ilmoituksen mukaan kauppa käsi- ja pienteollisuuden kanssa vähenee tulevaisuudessa voimakkaasti ja lisää toimipaikkoja on lopetettava. Viime vuosina RKK on jo joutunut lopettamaan suuren määrän toimipaikkoja, jotka yritys

⁽¹⁾ Liikesalaisuus, alle 0,5 miljoonaa tonnia

⁽²⁾ Liikesalaisuus, ainoastaan ylä- ja alarajat ilmoitettu.

⁽³⁾ Liikesalaisuus

hankki uusissa osavaltioissa Saksan yhdistymisen jälkeen. Keskittymisen kautta RH ei saavuta merkittäviä synergiaetuja jakelun ja varastoinnin suhteen. Etuja syntyy kuitenkin ennen kaikkea käsi- ja pienteollisuuden kanssa käytävässä kaupassa, ja ne johtanevat kannattavan myyntimäärän saavuttamiseen voimakkaasti supistuvilla markkinoilla. Liittovaltion kartellivirasto, jonka tehtävä on arvioida keskittymän vaikutukset käsi- ja pienteollisuuteen, ei ole kieltänyt keskittymää.

- (45) Toimitukset pienemmille teollisille asiakkaille sen sijaan tapahtuvat suoraan ilman välivarastointia, ja jos uudelleenlastausta tarvitaan, ainoa merkittävä uudelleenlastauspaikka on Duisborg-Ruhort. Suurilla teollisilla ostajilla eli voimalaitoksilla on omat raideliittymänsä ja yhteydet sisävesiväyliin, eivätkä ne ole riippuvaisia toimittajien infrastruktuurista. RKK:n jakelu- ja varastoverkostosta ei sen vuoksi koidu RH:lle mainittavaa etua teollisuuden toimitusten suhteen.

Tuontikauppa

- (46) Tuontikaupan alalla RKK on edustettuna Etelä-Afrikassa, Kolumbiassa, Yhdysvalloissa ja Australiassa. Vuonna 1994 yritys toi 2,1 miljoonaa tonnia kivihiilituotteita Saksaan (vuonna 1993 tuonti oli 1,6 miljoonaa tonnia). Yli kolmannes tuotiin Etelä-Afrikasta sekä merkittäviä määriä Kolumbiasta, Kiinasta, Puolasta ja Tšekin tasavallasta. Tuonnilla näistä kaivosteollisuutta harjoittavista maista on Saksassa suuri merkitys laadullisesti ja hinnallisesti. Maailman hiilikaupassa Etelä-Afrikan, Australian ja Yhdysvaltain yhteenlaskettu 65 prosentin osuus on tärkein, mutta Saksan tuonnin kannalta kaivosteollisuutta harjoittavat Etelä-Afrikka, Puola ja Kolumbia ovat tärkeimmät maat (kyseisten maiden osuus tuonnista on 61 prosenttia).
- (47) Vuoden 1995 osalta RKK arvioi tuontinsa laskevan noin 1,5 miljoonaan tonniin. Tiettyjen hiililaatujen sopimuksia tosin tehdään yksinoikeuksien pohjalta, mutta pääasiassa ainoastaan vuodeksi. Sen jälkeen kun suunnitelma RH:n ja RKK:n sulautumisesta tuli ilmi, RKK on menettänyt kokonaan tai osittain monia ulkomaisten tuottajien kanssa tekemiään toimitussopimuksia. Esimerkiksi kiinalainen hiilentuottaja Shanxi Sanjia Coal & Chemistry Ld. purki toimitussopimuksen vuoden 1995 lopusta viitaten keskittymään (toimitusten määrä: [...](¹)). RKK:n eteläafrikkalaiset toimittajat Total ja Duiker ovat leikanneet noin [...](¹) suuruisia toimitussopimuksia lähes 50 prosentilla viitaten RH:n ja Etelä-Afrikan kilpailevan tuottajan Amcoalin välisiin

toimitussuhteisiin; RKK arvelee toimitusten loppuvan kokonaan vuonna 1996. Osapuolten lausuman mukaan tämä keskittymästä aiheutuva markkinaosuuden pieneneminen ilmenee myös niin, että tietyt ulkomaiset tuottajat kieltäytyvät tekemästä yhteistyötä sellaisen maahantuojan (RKK:n) kanssa, jolla on yhteyksiä kotimaiseen hiilentuottajaan, tässä tapauksessa RAG:hen.

- (48) Vaikka RKK tuo Saksaan noin 2 miljoonaa tonnia ja on siten Stinnesin, RH:n ja RTE:n ohella yksi merkittävimmistä maahantuojista, sen — kuten RH:n — kaupan painopiste on kuitenkin saksalainen hiili. Kun Stinnes saavutti kokonaismyyntistään ainoastaan [...](²) Saksassa myymällä saksalaista hiiltä (¹), RKK myi [...](²) saksalaista hiiltä. Tämä johtuu VEBA:n sisäisestä tehtävien uudelleenjaosta vuonna 1992. Sen perusteella Stinnes otti hoitaakseen kansainvälisen hiilikaupan kokonaan ja olennaisen osan tuontikaupasta hankkimalla muun muassa RKK:n osuuden Polkohlesta. RKK:n tarkoitus oli keskittyä ensisijaisesti saksalaiseen hiileen. Siitä lähtien RKK:ta on puuttunut riittävä volyyymi kansainvälisessä kaupassa, koska Saksaan suuntautuvan maahantuonnin lisäksi yritys ei harjoita kansainvälistä hiilikauppaa. RKK:hon verrattuna Stinnes on huomattavasti merkittävämpi tarjoaja niin kansainvälisessä kaupassa kuin Saksaan suuntautuvan tuonnin osalta.

- (49) Eri markkinaosapuolten mukaan voimalaitoshiilen kaupalle on tulevaisuudessa tunnusomaista voimalaitosten ja ulkomaisten tuottajien väliset suorat toimitussopimukset. Tällaisissa tapauksissa kauppa- liikkeet toimivat ainoastaan logistiikasta vastaavina kauppaedustajina. RAG:illa ja RKK:lla on epäsuorasti määräävä osuus tähän asti tärkeimmässä tšekkiläisen hiilen maahantuojassa Bayreuthissa sijaitsevassa Brennstoff-Importgesellschaft mbH:ssa (BIG). Saksalaiset ostavat kuitenkin myös suoraan Tšekin tasavallan kaivosyryyksiltä. Sama pätee Puolasta ostettavaan hiileen, josta vuonna 1995 [...](¹) eli yli 60 prosenttia ostettiin muuten kuin Polkohlen kautta, joka aiemmin oli ainoa maahantuojia. Osapuolet arvioivat voimalaitosten suoran tuonnin olevan tänä vuonna 2,5 miljoonaa tonnia. Frankfurtissa sijaitseva Saksan energiahuoltoyritysten taloudellinen yhdistys (Wirtschaftliche Vereinigung deutscher Versorgungsunternehmen, WVV) arvioi kunnallisten energialaitosten suoran tuonnin nousevan huomattavasti vuodesta 1997 alkaen ja omaksi myynnikseen 2—3 miljoonaa tonnia vuodessa.

(¹) Liikesalaisuus

(²) Liikesalaisuus — alle 1 miljoonaa tonnia

(²) Liikesalaisuus — 2,5 ja 3,5 miljoonan tonnin välillä.

(50) Päätelmänä voidaan todeta, että hankkimalla RKK:n RAG/RH parantaa pääsyään tuontihiilen markkinoille. Koska RKK:n merkitys tuojana on kuitenkin vähäinen ja pelkkien kauppaliikkeiden merkitys hiilentuotannossa on vähenemässä, RAG/RH ei saavuta täyttä toimintavapautta hiilen tuonnin alalla. Ei voida myöskään olettaa, että keskittymän vuoksi Stinnesin, RTE:n tai muiden kilpailijoiden pääsy muiden kaivosteollisuutta harjoittavien maiden hiilivaroihin estyisi.

Tämänhetkinen ja mahdollinen kilpailu

(51) Keskittymisen jälkeen Stinnes Intercoal on käytännössä RH/RKK:n ainoa kilpailija hiilen tukkukaupassa. Kuten edellä jo kuvattiin, RKK:n ja Stinnesin toiminnot jaettiin uudelleen VEBA-konsernin sisällä siirtämällä kansainvälinen hiilikauppa ja osuus Polkohlesta RKK:ta Stinnesille. Vaikka Stinnes toisin kuin RKK myy pääasiassa tuontihiiltä, yritysten ostajakunta eroaa toisistaan ainoastaan hiukan. Tämä johtuu siitä, että sekä Stinnes että RKK toimittavat pääasiassa voimalaitoksille. Kun otetaan huomioon osittain sama asiakaskunta, kilpailun kiristyminen tuontihiilen alalla ja tästä sekä yritysten päinvastaisesta suuntautumisesta seuraavat eturistiriidat, voidaan olettaa, että tulevaisuudessa RH/RKK:n ja Stinnesin välinen kilpailu lisääntyy. VEBA:lla on epäsuorasti määräävä osuus uudesta yrityskokonaisuudesta RH/RKK:sta, mutta myymällä RKK:n RAG:lle VEBA kuitenkin ennemminkin vähensi vaikutusvaltaansa RKK:ssa kuin lisäsi sitä. Ottaen huomioon RH/RKK:n merkittävän markkina-aseman Stinnesillä on erityistä merkitystä uuden yrityskokonaisuuden ainoana suurehkona itsenäisenä kilpailijana. Tämä johtuu ennen kaikkea Stinnesin vahvasta asemasta kansainvälisessä hiilikaupassa ja tuontihiilen myynnin alalla Saksassa. Tällä hetkellä Stinnes on RH/RKK:n tärkein kilpailija tarkasteltaessa sekä pääsyä huokean tuontihiilen hankintamarkkinoille että Saksan myyntimarkkinoille.

(52) Stinnesin lisäksi Saksassa toimii kauppaliikkeitä kuten RTE, Handel ja joukko pienempiä hiilikauppiaita. Näiden kauppaliikkeiden määrällisesti suhteellisen vähäisestä kaupasta johtuen niiden merkitys RH/RKK:n ja Stinnesin kilpailijoina on vähäinen.

(53) Suoran tuonnin merkityksen lisääntyessä ulkomaiset tuottajat tulevat kysymykseen mahdollisina kilpailijoina Saksan markkinoilla. Englantilaisilla ja

ranskalaisilla hiilentuottajilla, joilta komissio asiaa tiedusteli, ei kuitenkaan ole lyhyellä aikavälillä suuria odotuksia kannattavasta pääsystä Saksan markkinoille, mikä johtuu saksalaisen hiilen saamasta tuesta. Maahantuojien mahdollisuudet paranevat huomattavasti vasta kun Saksan hiiliteollisuuden tukiaisia puretaan lisää. Tämän vuoksi tuonnin kasvu keskipitkällä aikavälillä eli vuosina 1996—1998 on vielä hillittyä eikä oletettavasti ylitä 15—20 prosenttia. Jos tuonti lopulta kasvaa selvästi, kuten on ennustettu (ks. 33 kappale), komission tekemän kyselyn perusteella on odotettavissa sekä ulkomaisten tuottajien että ulkomaisten kauppaliikkeiden (Glencore, PhiBro, SSM, Anker) tulo markkinoille.

(54) Tuontihiilen mahdollisuudet ja sitä kautta kilpailun rakenne riippuvat kuitenkin olennaisesti myös sähköntuottajien tulevasta hankintakäyttäytymisestä. Saksan kahdeksan suurinta energialaitosta kattavat 70—80 prosenttia maan energiatarpeesta. Tällä hetkellä sähköntuottajat tekevät mieluummin vain perussopimuksia RAG:n ja Saksan muiden hiilentuottajien kanssa. Tällä tavoin ne varaavat itselleen mahdollisuuden tehdä lyhytaikaisia spot-kauppoja koti- ja ulkomaisesta hiilestä. Vaikka ei olekaan odotettavissa, että julkiset energialaitokset vähentäisivät merkittävästi saksalaisen hiilen kysyntäänsä ja uhkaisivat siten Saksan hiiliteollisuutta nopealla lopulla, niillä on kuitenkin aina mahdollisuus hankkia tuontihiiltä joko kauppiaiden kautta tai ostamalla suoraan ulkomaisilta tuottajilta. Tämän vuoksi selvästi suurin osa näistä ostajista ei pitänyt RAG/RH:n suunnitelmaa ottaa haltuunsa RKK kilpailua vahingoittavana.

bb) Myynti terästeollisuudelle

(55) Kun Saksan hiilentuottajat aiemmin toimittivat kivihiilituotteita "sulattosopimuksen" perusteella suoraan ja yksinomaan terästeollisuudelle, vuonna 1994 kaupparyitykset myivät ensimmäistä kertaa 1,9 miljoonaa tonnia tuontikoksia ja -hiiltä (kokonaismyynti terästeollisuudelle oli 18,8 miljoonaa tonnia). RH:n osuus tuonista oli [...] ⁽¹⁾ ja RKK:n [...] ⁽¹⁾. Keskittymän kautta RAG/RH:n markkinaosuus terästeollisuuden kokonaistoimituksista nousee noin yhdellä prosentilla [75—85 prosenttiin] ⁽²⁾. Yhteenlaskettu osuus kokonaistuonnista on [25—30 prosenttia] ⁽²⁾. Shanxi Sanjian sanottua irti

⁽¹⁾ Liikesalaisuus — alle 0,5 miljoonaa tonnia

⁽²⁾ Liikesalaisuus, ainoastaan ylä- ja alarajat ilmoitettu.

RKK:n koksintoimitussopimuksen markkinaosuus laskee luultavasti edelleen. Tämän ja tietynasteisen markkinaosuuden menetyksen vuoksi keskittymä ei näilläkään markkinoilla aiheuta tehokkaan kilpailun estymistä.

cc) Myynti muille teollisille ostajille

- (56) Jos oletetaan, että muille teollisille ostajille myydyin kivihiilen markkinat ovat rajoitetut, keskittymä johtaa RH/RKK:n [35—40 prosenttia] ⁽¹⁾ yhteiseen markkinaosuuteen. Seuraavaksi suurin kilpailija on Stinnes [25—30 prosenttia] ⁽¹⁾ markkinaosuudellaan. Muut teolliset ostajat ovat pääasiassa sementti-, kalkki-, paperi- ja muun teollisuuden pieniä ja keskisuuria yrityksiä sekä yrityksiä, jotka tarvitsevat kivihiiltä prosessilämmön tuottamiseen. Nämä ostavat yhteensä melko pieniä määriä. RH myy näistä asiakkaistaan suurimmalle ainoastaan 150 000 tonnia vuodessa. Tämän markkinasegmentin kokonaismäärä oli vuonna 1994 vain 4,7 miljoonaa tonnia. Vielä vuonna 1993 markkinoiden koko oli 6 miljoonaa tonnia. Raab Karcher arvelee kyseisten markkinoiden kutistuvan ajan myötä ja olevan noin 3 miljoonaa tonnia vuonna 2005. Tämän vuoksi muille teollisille käyttäjille myydyin hiilen markkinat ovat suhteellisen merkityksettömät verrattuna voimalaitoshiilen ja myös terästeollisuudelle myydyin kivihiilen markkinoihin.
- (57) Osapuolet odottavat menettävänsä näillä markkinoilla markkinaosuuksiaan huomattavasti, koska teolliset ostajat eivät halua olla riippuvaisia yhdestä toimittajasta. Kuultuaan sulautumishankkeesta eräät asiakkaat ovat jo ilmoittaneet vaihtavansa toimittajaa. Vuodesta 1996 RKK ei myöskään ole enää itsenäinen kauppaliike RAG-konsernin sisällä; nimeä "Raab Karcher Kohle GmbH" ei sen jälkeen enää käytetä.
- (58) Toisin kuin sähköä tuottava teollisuus, muut teolliset ostajat ostavat selvästi eniten tuotua kivihiiltä. Koska nämä ostajat ovat maantieteellisesti hajallaan ja niiden ostomäärät ovat suhteellisen pienet, ne voivat ostaa ainoastaan Saksassa toimivilta hiili-kauppaliikkeiltä. Niillä ei ole mahdollisuutta ostaa suoraan saksalaisilta tai ulkomaisilta tuottajilta. Tämän vuoksi keskittymän vaikutus näihin ostajiin on suurempi kuin muihin. Tosin niillä on edelleen valittavanaan riittävästi vaihtoehtoja, kuten Saksan suurin hiilen maahantuojia Stinnes tai RTE, Rheinbraun sekä lukuisa joukko pienempiä kauppiaita.
- (59) Kaikkien markkinaosapuolten mukaan tuontihiiltä on tällä hetkellä saatavilla riittävästi. Ratkaiseva

kilpailutekijä on hinta. Koska Saksan kauppaliikkeillä on lisäksi käytössään kuljetus- ja uudelleenlastauskapasiteettia, erityisesti sisävesialuksia, RH/RKK ei pääse nauttimaan erityisistä kilpailueduista. Kilpailijat hyötyvät lisäksi siitä, että tuonti tapahtuu pääasiassa suoraan tietyistä merisatamasta ilman välivarastointia. Jos uudelleenlastausta tarvitaan Duisburgissa, uudella yrityskokonaisuudella on käytössään Duisburg-Ruhrortissa sijaitseva varastointi- ja uudelleenlastausyritys Navigare, jossa RKK:lla on enemmistö. Duisburgin Rhein-Ruhr-satamassa on kuitenkin myös monia muita uudelleenlastausta hoitavia yrityksiä. Saksalaisen hiilen varastointiin ja kuljetukseen tarkoitettut RAG:n laitokset ovat nekin ainoastaan rajoitetusti tuontikaupan käytettävissä.

c. *Suunnitelma MG PC Petrolkoks GmbH:n hankkimisesta*

- (60) RAG suunnittelee hankkivansa joko tytäryhtiönsä RH:n tai keskittymän toteutumisen jälkeen RKK:n kautta 100-prosenttisen osuuden Frankfurt am Mainissa sijaitsevasta saksalaisesta yrityksestä MG PC Petrolkoks GmbH:stä (jäljempänä 'MGPC'). MGPC on MG Carbon GmbH:n tytäryhtiö ja toimii pelkästään maaöljykoksin ja sen jalostustuotteiden kaupan parissa. Maaöljykoksi on raskasöljyn jalostuksen jätetuote. Se ei ole hiilituote eikä sen vuoksi kuulu EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan (ks. sopimuksen liite I). Koska keskittymällä ei myöskään ole yrityskeskittymien valvonnasta annetun asetuksen mukaista yhteisönlaajuisista merkitystä, siitä ilmoitettiin liittovaltion karteillivirastolle, joka ilmoitti 24 päivänä marraskuuta 1995, ettei se vastusta keskittymää.
- (61) Maaöljykoksia käytetään polttoaineena voimalaitoksissa ja sementtiteollisuudessa. Lisäksi sitä käytetään koksin valmistukseen ja terästeollisuudessa sekoituksena masuunikoksin kanssa. Kaikki jalostuslaitokset tuottavat maaöljykoksia, ja sitä myyvät pääasiassa viisi suurta kauppaliikettä (Aimcor, Koch-Carbon, Thyssen/Citco, SSM ja Louisiana-Carbon). Maailmanlaajuisesti MGPC on myynyt noin 2 miljoonaa tonnia maaöljyä (ks. Coal Week International, 1.8.1995), joista 0,38 miljoonaa tonnia yhteisössä. Saksassa (jossa markkinoiden koko on 2,4 miljoonaa tonnia) MGPC myi viime vuonna [...] ⁽²⁾ ja saavutti noin [5—10 prosenttia] ⁽²⁾ markkinaosuuden. RH ei toimi maaöljyn myynnin parissa. Tämän vuoksi keskittymähanke ei aiheuta markkinaosuuksien kasvua ja sillä on ainoastaan vähäistä vaikutusta maaöljyn myyntimarkkinoihin

⁽¹⁾ Liikesalaisuus, ainoastaan ylä- ja alarajat ilmoitettu.

⁽²⁾ Liikesalaisuus

⁽³⁾ Liikesalaisuus, ainoastaan ylä- ja alarajat ilmoitettu.

Saksassa. Jos RH/RKK ottaa haltuunsa MGPC:n, toimenpiteellä ei ole vaikutusta kivihiilen myyntimarkkinoihin Saksassa eikä siitä seuraa uudelle yrityskokonaisuudelle RH/RKK:lle mahdollisuutta rajoittaa muiden kauppaliikkeiden ja/tai ostajien pääsyä edullisen tuontihiilen kansainvälisille hankintalähteille.

- (62) Sekä Ruhrkohle-konserni että RKK ovat ilmoittaneet, että MGPC:n lisäksi ne eivät ole hankkineet kyseiseltä metalliteollisuuden yhtiöltä tai sen tytäryhtiöltä MG Carbon GmbH:lta muita sellaisia yrityksiä tai yhtiöosuuksia, jotka toimivat hiilen tai koksen tuotannossa ja/tai myynnissä.

VI. YHTEENVETO

- (63) Vuonna 1996 voimaan tuleva uusi tukijärjestelmä ei yhteisöoikeuden perusteella välttämättä aiheuta hiilenkuluttajien välisen kilpailun väaristymistä yhteisössä eivätkä siitä johtuvat markkinoiden muutokset — markkinakoon pieneneminen, kauppaliikkeiden häviäminen kivihiilen myyntimarkkinoilta Saksassa — estä tehokasta kilpailua tärkeimmillä osamarkkinoilla eli sähköä tuottavalle teollisuudelle myytävän kivihiilen markkinoilla suunnitellun keskittymän vuoksi. RAG-konsernin aiempi suuri markkinaosuus johtui pääasiassa ”vuosisadan sopimukseen” perustuvista hintasäännöstellyn kotimaisen kivihiilen suorista toimituksista Saksan sähköntuottajille. Koska RAG:llä ei ollut todellista mahdollisuutta määrätä hintaa, suuri markkinaosuus ei kuvasta todellista markkinavoimaa.
- (64) Sen jälkeen kun Saksan sähköntuottajat vapautetaan velvoitteesta ostaa kotimaista hiiltä, kivihiilen tuonnin merkitys kasvaa suuresti keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. RKK:n hankkiminen ei kuitenkaan anna RAG/RHH:lle mahdollisuutta estää muiden kauppaliikkeiden ja/tai ostajien pääsyä kansainvälisille hankintalähteille; tämä pitää paik-

kansa sitäkin enemmän, koska RAG:n koko markkinaosuus todennäköisesti pienenee. Tämä päätelmä perustuu ennen kaikkea arvioon Stinnesin kilpailumahdollisuuksista kivihiilen tuonnin alalla. Stinnes on tällä hetkellä uuden yrityskokonaisuuden RH/RKK:n tärkein kilpailija tarkasteltaessa sekä pääsyä edullisen tuontihiilen hankintamarkkinoille että pääsyä Saksan myyntimarkkinoille. RKK toimii pääasiassa saksalaisen hiilen kaupan ja erityisesti käsi- ja pienteollisuuden parissa. Molemmat alat menettävät merkitystään tulevaisuudessa, jälkimmäinen jopa rajusti. Tämän vuoksi keskittymästä ei ole odotettavissa todellisen kilpailun estymistä terästeollisuudelle tai muille teollisille käyttäjille myytävän hiilen markkinoilla.

Koska EHTY:n perustamissopimuksen 66 artiklan 2 kohdan edellytykset täyttyvät, suunniteltu keskittymä voidaan hyväksyä,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Hyväksytään Ruhrkohle Handel GmbH:n tekemä määräysvallan haltuunotto Raab Karcher Kohle GmbH-yrityksessä.

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu Ruhrkohle Handel GmbH:lle, Jägerhofstraße 29, D-40479 Düsseldorf ja Raab Karcher Kohle GmbH:lle, Rudolf-von Bennigsen-Foerder-Platz 1, D-45131 Essen.

Tehty Brysselissä 28 päivänä helmikuuta 1996.

Komission puolesta

Karel VAN MIERT

Komission jäsen